

ARVAMUS

Arvamused: Gildi 1, 50095 Tartu, tel 739 0331, faks 739 0369, ivi.drikkit@postimees.ee

KOMMENTAAR

AIME JÕGI
Postimees

Kolmnurgaks murtud sõnad

Tartusse Maria Bachmanni nimele hakkasid 1945. aasta kevadel jõudma kolmnurkselt kokkuvõetud kirjad Tomski linnast ja Novõi Vasjugani asulast, peal tempel «Prosmotren vojennoj tsenzuroj» ning sees read täis saatuse trotsimist, vaprust ja koduigatsust.

Eestis sõja üle elanud 21-aastane Maria pidas end juba mitu aastat ilma vanemateta lapseks. Viimased teated oma emast Anastasiast, isast Georgist ning vendadest Aleksandrist ja Bernhardist pärinesid tal päevast, mis oli kalendris täna 65 aastat tagasi.

Et Siberi maakaarti näitamata umbkaudugi seletada Tomski oblasti kaugust Eestist, siis aitab, kui öelda, et näiteks Hiina ja Mongoolia riigipiir on tolele piirkonnale kaks korda lähemal kui Uraali mäestik.

1933. aastal küüditatute linnana rajatud Novõi Vasjugan asub Tomskist omakorda veel sadade kilomeetrite kaugusel Obi lisajõe Vasjugani kaldal, keset piirkonna kõige suuremaid soid ja hirmutavaid metsi. Seal teele lähetatud kirjad jõudsid Eestisse viie nädalaga.

Külmvärinateni erutav selles loos on aga miski muu. See on nende kolmnurgaks kokku pandud, rebitud servadega ja tänaseks päevaks juba koltunud kirjavahetuste lahtivõltime, nende puudutamine ja silmitsimine.

Tindi ja värvilise pliatsiga kirjutatud read asuvad tihedalt üksteise kukil. Lihtsale joonelisele lehele on kirjutaja oma käega lisajooni tõmmanud, et kodustele veelgi rohkem sõnu saata.

Just sellisel viisil loed lapseohtu Aleksandri seiklusrohket jutustust mõrtsukaru tempudest taigas ja seejärel saad teada, missugused olid poisi viimase veerandi hinded. Igas olukorras reipaks jääda püüdev vanem vend Bernhard hoopis aga oma kehalise jõu ja üha kasvava rinnatõmbemõõduga ning pakatab igatsusest üksikord taas klaverit mängida.

Need oleksid üsna tavalised kirjad, kui just nende välimus neid nii kõnekaks ei muudaks. Ka on nad kakskeelised, mis tänase lehe tagaküljeloost küll kuidagi välja ei paista, sest seal on kõik laused eesti keelde tõlgitud.

Algul on kirillitsas sõnu vähem, pärastpoole rohkem. Hiljem kirjutab ema ka oma tütrele koju üksnes vene keeles. Ainult kõige südamlikumad sõnad ja kirjutajate endi nimed kirja lõpus jäävad omakeelseina omasse tähestikku.

Mul on raske põhjendada, miks ühe täiesti võõra tüdruku Maria ja ta lähedaste saatust mulle nii südamesse läheb. Ma ei ole ühegi Bachmanniga kunagi kohtunud. Ma tunnen neid ainult tänu tolele käest kätte rännanud kirjavahetusele. Vahel mõtlen, et ehk on see sellepärast nii, et Maria sünniaasta on seesama mis minu emal, või sellepärast, et mul endal on just praegu 21-aastane tütar. Lugu ise asub minust aga ainult kahe põlve kaugusel.

KÕVA SÕNA

Selle asemel, et taguda pappi Tallinna lukskoolidesse, tuleks raha viia kamaluga maale, et elu Eestis välja ei sureks. Elu ei saa jätkuda Tallinnas, sest Tallinnas pole selleks aega ega ruumi, vaid just imelistes elupaikades, mis hakkavad välja surema. Eesti saatust otsustatakse Võrus.

Kirjanik Mart Kivastik, PM, 13.06.

PRÜGI / JÄÄTMESEADUS JA PÕHJENDATUD VALIKUD

Jäätmevedu – kas see on eesmärk või abinõu?

Tartu Postimehe artikkel «Linn tõrjub prügiavaldusi» (09.06.) ja mitmel poolt kuulnud kodanike pahameeleavaldused ajendasid ka mind korraldatud olmejäätmeveo teemat kommenteerima.

Olen osalenud mitmel Tartu keskkonnateenistuse kokkukutsutud kohtumisel, kus on erinevate huvigruppide osalusel arutatud korraldatud olmejäätmeveo rakendamist.

Praegu nähtub, et linna keskkonnateenistus ja selle juhataja Ülle Mauer on muutunud omamoodi piksevardaks, sest nende kanda on jäänud riiklikul tasandil kehtestatud ja mitte just eriti positiivsete otsuste rakendamine ja seletamine.

Kõrvaltvaatajana tundub, et praegu on unustatud eesmärk, mis peaks pühitsema abinõu, s.o korraldatud olmejäätmeveo süsteemi.

Poliitilised valikud

Korraldatud olmejäätmeveo rakendamine tuleneb meie riigi poliitilistest valikutest, mille eesmärk oli ära hoida prügi jõudmine loodusesse.

Majapidamisjäätmetest tulenevat prügistamist saab vältida ainult seeläbi, et eranditult igal majapidamisel on jäätmevedu kuidagiviisi korraldatud.

Et kellelgi üldse jäätmeid ei teki, ei usu ma kuidagi. Keskkonnakaitsjana olen seda ka ise üritanud, paraku pole see mul õnnestunud ka väga tarbimiskaugelt elu proovides. Jäätmete kogust on muidugi võimalik piirata, kuid mitte lõpmatuseni.

Jäätmete äravedu (mis on tõend, et jäätmeid ei satu loodusesse) ja kontrolli selle üle on võimalik organiseerida kahel moel – kas omavalitsusorganite vastutusel või seda vastutust jäätmekehitajatele delegeerides.

Võibolla oleks korraldatud olmejäätmevedu aratanud kodanikes rohkem osalust, kui oleks eelistatud omavalitsusorganeid? Kahtleksin ka selles,

MAIE KIISEL

Eesti Rohelise Liikumise juhatuse liige

VÕIMALUS JÄÄTMEVEOST KÕRVALE JÄÄDA ON KASIN

Linn tõrjub prügiavaldusi

Tartu majomaniik hindavad kummalseks linnavalitsuse teadet, et avaldusi korraldatud olmejäätmeveo erandite tegemiseks hakatakse raud võtma alles septembris, korraldatud vedu hakkab pihta aga juba 1. juulil.

MARTIN PAU
martin.pau@postimees.ee

Varku linnaosa Valu tänava elanik, pensionär Vahur Soosaar väitis haiget jalga keppa toetades raeplati linnavalitsuse keskkonnateenistusse. Tema taotlus lahuda tal täijendatav prügi konteinerit ka edaspidi vastavalt vajadusele, mitte kord kuus, teenistuse juhataja Ülle Mauer vastu ei võtnud. Soosaarele teeb meelehärmi, et järelikult peab ta vahemalt kaks kuud maksma õhuvoo eest, sest avel tekib jäätmeid ülivähe. «Me ei taha õhtu, jogurtid, konserve, pakipätsi», kirjutas Soosaar enda ja oma abikaasa tarbimisharjumusi kirjeldades. Piima haremih mees alati tunnit.

sest kui äriettevõtteid süüdistatakse rahaahnuses, siis ametnike korruptsioonis ja lolluses. Meil oluks ilmselt raskemgi harjuda sellega, kui jäätmekehitlus oleks toodud taas munitsipaaltegevõtte haldusalasse.

Kõige valutumaks lahenduseks oleks võinud muidugi olla kinnisturegistril ja jäätmekehitajate andmestikel põhinevate jäätmekehitajate andmebaasi loomine, mis oleks võimaldanud ametnikel operatiivselt jälgida, millised kinnistud on jäätmekehitluse korraldanud ja millised mitte.

Siiski oleks sel juhul puudu jäänud sundmehhanism, mis oleks inimest sundinud regulaarset jäätmevedu korraldama ehk lepingut sõlmima.

Maksab vedu

Mis süsteem iganes ka parem poleks olnud, Eesti poliitiline valik oli korraldatud olmejäätmevedu, ja selle selgita-

mise kohustus pidanuks olema eelkõige keskkonnaministriteeriumi ülesanne.

Praegu süüdistatakse linnavalitsust selles, et jäätmevedu jääda saab raha sisuliselt õhu vedamise eest, sest ühepereelamute jäätmekehitluse väideta-
valt ei täitu kuu ajaga.

LÖPPKOKKUVÖTTES POLE OLULINE JÄÄTMEKASTI SUURUS, KUI EI MAKSA SELLE MAHT, VAID MAKSA VEDU.

Linnavalitsuse arutelude käigus selgus paraku, et veo hind ei kujune niivõrd jäätme mahu/kaalu järgi (jäätme hind prügilas on Eesti tingimustes veel ikkagi väga-väga madal, et motiveerida inimest jäätmeid vähendada), vaid selle pealt, et jäätmetel tuleb järel käia, neid vedada.

Eestis maksab hetkel tee-

nus rohkem kui jääde ise. Lääne-Euroopas on prügilajääte hind kümme korda kallim, kui mitte rohkem, aga eks seda oska jäätmekehitluspetsialistid paremini öelda.

Mingi hetk võib ka Eesti jõuda sinnamaani, et prügi hind seoses keskkonnateenistuse ja muu sarnasega tõuseb nii kõrgeks, et ületab teenuse hinna.

Teenuse hinna kujunemist kütusehindade ja palkade tõusu tõttu ei oska muidugi keegi pikas plaanis ette hinnata.

Õiged seletused

Ei ole eriti tõenäoline, et hakkaksime rohkem jäätmeid tekitama seetõttu, et kast lihtsalt täis saaks. Jäätmeid tekivad juba kaupluses sisseoste tehes, mitte alles prügikasti juures.

Küll võib aga kasti rännata rohkem neid jäätmeid, mis leidsid varem otsa pliiidi all või lõkkes. See aga võiks niigi reostunud linnaõhule pigem teene teha, sest ka puhas õhk maksab midagi.

Lõppkokkuvõttes pole oluline jäätmekehitluse suurus, kui ei maksa selle maht, vaid vedu. Kastide suuruse osas on linlastele tehtud maksimaalselt järeleandmisi, sh võimaldatakse kasti jagamist naabrite vahel.

Et tiheasustuse tingimustes peab prügi ära vedama kord kuus ja mitte harvem, tuleneb jäätmeveo seadusest, täpsemalt hügieeniõuetest. Ja see, et me tahame täita hügieeniõueteid, vältida rotte, haigus-tekijaid ja haisu, on taas meie poliitiline valik.

Millegipärast ajavad Eesti ametnikud liiga palju järke paberites ja Euroopa Liidu nõuetes, rääkides inimestega kuivas kantseliidis ning unustades seaduste sisuliselt põhjendused. Nii on ka abinõu (korraldatud olmejäätmevedu) pühitseva seaduse eesmärk tõlgitud inimeste jaoks jäätmete vähendamise asemel jäätmete tekitamiseks.

Samal teemal: Korraldatud jäätmevedu, TPM, 09.06., 12.06.

KIRJAD

Bussid ei koorma vanalinna liiklust

Toomas Kiho artikkel («Kaks sõidusuunda tänavavalinalina ei koorma», TPM, 08.06.) pani tõsiselt mõtlema, millised arusaamad on erinevatel inimestel Tartu liiklusprobleemide lahendamiseks.

Eriti paneb mind aga hämmastama busside stüüdistamine linnaliikluse probleemides.

Just ühistranspordi (Tartu mõistes bussiliikluse) arendamine lahendabki ju liiklusprobleeme. On täiesti selge, et nii vibratsiooni kui ka mü-

ra vähendamise nimel oleks kohe kindlasti parem näha linnatänaval veeremas üht bussi, mitte 50 autot, mis selle asemel õhku saastaksid.

Mida tooks aga kaasa busside väljatõrjumine kesklinnast?

Loomulikult veelgi rohkem autosid ja seega ummikuid ning kahtlemata suurema ohu ajaloolistele hoonele. Põhjendused bussiliikluse väljatõrjumise õigustamiseks on lausa veidrad ning ei ole kohe kindlasti seoses tegeliku olukorraga.

Parimaks näiteks on Tallinn, kus bussiliini nr 17 väl-

jatõrjumist Ülemiste ristmiku piirkonnast põhjendati liikluskorrumuse vähendamise vajadusega. Mis koormust teeb buss võrreldes selle asemel liikuvate tuhandete autodega?

Miks ei vaadata Lääne-Euroopasse, kus juba aastaid on tegeldud inimsõbralikuma linnakeskkonna loomisega.

Näiteks Prantsusmaal Dijonis on ajalooline vanalinn autodele suletud ja seal liiguvadki vaid bussid. Miks ei taheta eeskujusid arvesse võtta?

On ju nemad sama tugeva autostumise juba läbi tei-

nud ning nüüd näevad, et see toob vaid probleeme juurde. Kas ei võiks Eesti sellest ämbriist mööda astuda?

Seega ei tule kesklinnast tõrjuda mitte busse, vaid autosid.

Praegused kavad tooksid aga kesklinna veelgi rohkem liiklust. Ehitamist ootav Laia tänava sild võib tõesti otstarbekas olla, kuid kindlasti ei tohi see tekitada olukorda, kus kesklinna ajalooline osa muutub veelgi suurema transiitliiklusega piirkonnaks kui praegu.

HANNES LUTS, Tartu

Kirjad: Gildi 1, 50095 Tartu, tartu@postimees.ee